

Список использованной литературы:

1. *Hochtief Aktiengesellschaft v. The Argentine Republic*, ICSID Case No. ARB/07/31, Award of 19 Decmber 2016.
2. *Hochtief Aktiengesellschaft v. The Argentine Republic*, ICSID Case No. ARB/07/31, Decision on Liability of 29 December 2014.
3. Соглашение между Правительством Украины и Правительством Республики Беларусь о содействии и взаимной защите инвестиций от 14.12.1995. Режим доступа: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MU95093U.html
4. 2012 US Model Bilateral Investment Treaty. Режим доступа: <https://www.state.gov/documents/organization/188371.pdf>

ПЛОТНИКОВ О. В.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри міжнародного права та міжнародних відносин
кандидат юридичних наук

ТРАНЗИТИВНА ЮСТИЦІЯ ЯК СОЦІАЛЬНИЙ ФЕНОМЕН

Генеральний Секретар ООН в своїй директивній записці від березня 2010 року визначив транзитивну юстицію як повний набір процесів та механізмів, пов'язаних зі спробою суспільства подолати наслідки попередніх масових правопорушень для того аби забезпечити відповідальність, відправити правосуддя та досягнути примирення [2]. Транзитивна юстиція є відносно новим, але все більш популярним феноменом, сутність якого залишається не до кінця ясною. Сам термін був запропонований на початку 1990-х років американською дослідницею Р. Тайтель [7, р. 1] для позначення широкого кола понять, феноменів та процесів. Хоча в даній сфері існує велика кількість окремих досліджень, бракує єдиного бачення транзитивної юстиції. Дана робота пропонує погляд на транзитивну юстицію як на соціально-правовий феномен. Пропонується, що транзитивна юстиція є результатом соціального пакту, який створюється між конфліктуючими групами для відновлення їхнього співіснування та взаємодії після значних змін, пов'язаних з порушенням попереднього соціального контракту та насильства, що стало його наслідком. Кінцевим результатом суспільних зусиль має бути відновлення балансу інтересів соціальних сил, що дозволить ним існувати далі як частини єдиної спільноти.

Концепція транзитивної юстиції зародилася наприкінці 1980-х років, коли цілий ряд країн Латинської Америки та Африки відчув на собі перехід від авторитарних режимів «в напрямку неясного «чогось ще» [3, р. 73]. Ці переходи не завжди були зразковими та не завжди призводили до створення демократичних режимів [1, р. 3]. Вже тоді

було зрозуміло, що демократичний транзит нерідко завершується невдало, оскільки держави та суспільства виявляються неспроможними побороти потужні сили, що заважають демократичному транзиту [6, р. 9]. Саме на забезпеченні такого транзиту і зосередилися дослідники, які присвятили себе розробці концепції транзитивної юстиції.

Наукова робота з викарбування концепції транзитивної юстиції отримала практичне втілення в документах ООН. В них першим принципом, що підлягає застосуванню у впровадженні транзитивної юстиції став принцип допомоги суспільству, що прагне до посилення міжнародних норм та стандартів в досягненні правосуддя, компенсацій жертвам порушень та гарантій неповторення [2]. Як відзначив спеціальний доповідач ООН, існує зв'язок між сильним громадянським суспільством та транзитивною юстицією, адже «сильне громадянське суспільство важливе не тільки як гарантія широкого застосування заходів транзитивної юстиції на місцевих рівнях, але в більш загальному сенсі є важливим показником верховенства права, а його відсутність, що часто є наслідком систематичних порушень права, та деякі з тих порушень, прямо спрямовані на підірвання свободної діяльності громадянського суспільства [5].

З цих визначень ООН очевидним стає, що саме суспільство має відіграти ключову роль в подоланні наслідків масових та грубих порушень прав людини. Міжнародна спільнота може допомогти у цих зусиллях, але не підмінити них. Однак, термін «суспільство» є настільки ж абстрактним як і «міжнародна спільнота». За ідеалістичними визначеннями приховуються інтереси осіб та груп, які є її зацікавленими особами (стейкхолдерами).

Термін «стейкхолдер» зазвичай асоціюється з корпоративним управлінням, проте прижився він і в документах, пов'язаних з транзитивною юстицією. Так, ним послуговується Спеціальний доповідач ООН, називаючи «національними стейкхолдерами» осіб, що «мають інтерес та розуміння заходів транзитивної юстиції» [2].

Стейкхолдери можуть мати різні, а нерідко і конфліктні погляди по результату конфлікту чи іншої ситуації насильства. З цієї причини, практична розробка національної стратегії транзитивної юстиції для конкретної держави, регіона чи конфлікту нерідко стає невдалою через нездатність примирити ці конфліктуючі погляди. Отже і успішність відповідної стратегії залежить від здатності налагодити ефективне співробітництво між стейкхолдерами.

Стейкхолдери транзитивної юстиції можуть існувати на трьох рівнях. На соціальному рівні чий рівні спільноти до них належать неурядові чи неформальні групи, такі як асоціації, підприємства, професійні групи, групи жертв, тощо та їхні члени. Ці групи представляють суспільство, на яке спрямована транзитивна юстиція. Другим рівнем є державний рівень, що складається з формальних інституцій держави, завданням яких є впровадження стратегії транзитивної юстиції. До них

належать урядові міністерства та агенції, органи місцевого самоуправління, органи внутрішніх справ, суди, армія, тощо. Ці інститути можуть діяти як незалежно, так і як інструменти в руках інших стейкхолдерів (наприклад, політичних еліт, соціальних та етнічних груп). Нарешті, на зовнішньому (міжнародному) рівні перебувають міжнародні міжурядові та неурядові організації, держави та групи держав [4, р. 106]. Один і той самий актор може бути представлений на декількох рівнях. Так, міжнародна неурядова організація може мати локальні представництва на рівні спільноти, а локальні групи (такі як жертви) можуть отримувати державне чи міжнародне представництва, етнічні групи можуть мати вплив на певні органи держави, тощо.

Життєздатність та ефективність суспільної та державної політики в галузі транзитивної юстиції величезною мірою залежить від співробітництва стейкхолдерів. Так, комісії з встановлення істини та примирення, що є найбільш розповсюдженим механізмом транзитивної юстиції, зазвичай формуються декількома стейкхолдерами, що володіють необхідним досвідом. На практиці, найчастіше комісія формується рішенням уряду чи угодою між урядом та опозиційною (озброєною) групою та складається з представників цих сторін, а також жертв, представників неурядових організацій, академічних дослідників та представників міжнародних організацій. Саме таким шляхом було створено успішні комісії в Кенії та Сьєрра-Леоне [8]. Можна навести і негативний приклад Лівії, де численні спроби створити комісію з встановлення істини за державним наказом виявилися невдалими, оскільки були саботовані збройними групами, які утримують контроль над значною частиною території країни.

З цього випливає, що розробка політики транзитивної юстиції для кожного регіону та кожного конфлікту повинна починатися з визначення акторів, що зацікавлені в цій політиці, чи здатні навпаки протистояти їй. Другим кроком має стати визначення можливих стейкхолдерів, що практично здатні здійснювати відповідних заходів. Нарешті, життєво важливо не тільки визначити стейкхолдерів, але й створити певний модус їхньої взаємодії що забезпечить ефективну імплементацію стратегії транзитивної юстиції. Добра стратегія транзитивної юстиції повинна брати інтереси та можливості стейкхолдерів до уваги та гарантувати їхню взаємовигідну взаємодію.

Список використаної літератури:

1. Di Palma, G. To Craft Democracies: An Essay on Democratic Transitions / G. Di Palma. — University of California Press, 1990. — 243 p.
2. Guidance Note of the Secretary General: United Nations Approach to Transitional Justice, March 2010. — [Electronic source]. — Access mode: https://www.un.org/ruleoflaw/files/TJ_Guidance_Note_March_2010FINAL.pdf.

3. O'Donnell G. Tentative Conclusions about Uncertain Democracies / G. O'Donnell, P. Schmitter. — John Hopkins University Press, 1986, 79 p.
4. Ramji-Nogales J. Bespoke transitional justice at the International Criminal Court / J. Ramji-Nogales in Contested Justice: The Politics and Practice of the International Criminal Court Interventions, de Vos, Christian, Kendall, Sara, Stahn, Karsten (eds.). — Cambridge University Press, 2015. — P. 106-122.
5. Report to the Human Rights Council on the foundation of the mandate and the importance of a comprehensive approach that combines the elements of truth-seeking, justice initiatives, reparations and guarantees of non-recurrence in a complementary and mutually reinforcing manner of 9 August 2012 / A/HRC/21/46.
6. Roberts B. Securing Democratic Transitions: The Report of the Annual CSIS International Leadership Forum / B. Robert. — Center for Strategic and International Studies, 1990, P. 9-43.
7. Teitel R. Transitional Justice Globalized / R. Teitel // International Journal of Transitional Justice. — 2008. — No 1, P. 1-4.
8. United States Institute of Peace. Transitional Justice: Information Handbook. — [Electronic source]. — Access mode: http://www.usip.org/sites/default/files/ROL/Transitional_justice_final.pdf.

ЖЕБРОВСЬКА КРИСТИНА АРТАКІВНА

Національний університет «Одеська юридична академія»,
асистент кафедри міжнародного права та міжнародних відносин,
кандидат юридичних наук

ЄВРОПЕЙСЬКІ ПРАВОВІ ЦІННОСТІ ЯК ОРІЄНТИР РЕФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Проблематика правових цінностей постійно знаходиться у полі зору дослідників. Правові цінності розглядаються різними гуманітарними та соціальними науками, у тому числі правовою. Дослідження цього питання тісно пов'язане з необхідністю усвідомлення національно-культурної та правової самобутності України, визначення її місця у загальносвітовому розвитку цивілізації, з'ясування її унікального статусу та перспектив подальшого розвитку. Є необхідним звільнення права від абстрактних ідеологічних надбудов, узгодження його з абсолютними цінностями, з національною культурною традицією і практикою розбудови національної державності. Дослідження цінностей взагалі та правових цінностей, зокрема, вимагає всебічного аналізу їх змістовної складової, що опосередковується їх цивілізаційними особливостями. На особливу увагу заслуговує феномен європейських правових цінностей.

Специфікою Європи завжди було і залишається суперечливе поєднання відмінностей етнічного походження, мов, культури, релігійних